

BOEKRECENSIE: THE KALAHARI MANGANESE FIELD – THE ADVENTURE CONTINUES...

Uitgegeven door STRUIK NATURE, CAPE TOWN, RSA in 2013

Auteurs: Bruce Cairncross en Nicolas J Beukes

ISBN 978-1-92057-288-4

pp 384 – 230 x 305 mm – 2225 gram – hardcover - Engelstalig

Te bestellen bij ASSORE, tav Ursula Coetzee, Private Bag X03, Northlands 2116, Johannesburg, Gauteng, RSA – ursulacoetzee@assore.com – prijs 85 US\$ + P&P (surface mail)

Of alternatief bij de verdeler voor Europa: Les Editions du Piat, Glavenas, Saint-Julien-du-Pinet, France – prijs 95,00 Euro + P&P

In 1997 verscheen van de hand van Bruce Cairncross, Nicolas Beukes en Jens Gutzmer “The Manganese Adventure : the South African Manganese Fields”. Dit boek behandelde in detail de geschiedenis, geologie en mineralen van het Kalahari Manganese Field (hierna kortweg KMF) en van het iets zuidelijker gelegen Postmasburg Manganese/Iron Field - beiden in de Zuid-Afrikaanse Northern Cape Province. Al heel snel werd dit hét standaardwerk ter zake voor mineralenverzamelaars. Helaas werden er maar 1200 exemplaren van gedrukt zodat het dan ook snel een gegeerd collector’s item werd dat nu nog enkel zeer sporadisch op de antiquarische markt wordt aangeboden – uiteraard tegen een navenante prijs.

Maar er is goed nieuws, in eerste instantie voor zij die er indertijd te laat bij waren maar bij uitbreiding evengoed voor de gelukkige bezitters van de 1997 editie. Twee van de originele schrijvers (Cairncross en Beukes – allebei professoren geologie aan de University of Johannesburg) hebben zopas een nieuwe uitgave gepubliceerd onder de titel “The Kalahari Manganese Field: the Adventure continues...” waarin ze over 384 pagina’s (tegenover 236 voor de editie van 1997!) een uitgebreide update geven over het KMF, gebaseerd op de nieuwste inzichten en data van de laatste 15 jaar. Het Postmasburg Field blijft ditmaal onbehandeld omdat hier geen noemenswaardige nieuwe ontwikkelingen te noteren vielen. Net zoals de vorige editie werd ook dit werk uitgebreid gesponsord door ASSORE, een Zuid-Afrikaanse mijnholding die een 50% belang heeft in ASSMANG Ltd, de eigenaar/uitbater van o.a. de befaamde Wessels en N’Chwaning mijnen.

Het KMF staat voor de grootst bekende mangaanaccumulatie ter land, goed voor 77% van de bekende wereldwijde reserves (op de bodem van de oceanen ligt ook nog wel een flinke voorraad mangaanknollen maar de ontginning daarvan is voorlopig nog niet aan de - economische - orde). ASSORE was dan ook niet voor niets het nummer één op de lijst voor 2011 van de belangrijkste Zuid-Afrikaanse maatschappijen – waarbij ze de meer bekende goud, platina en diamantproducenten met gemak achter zich lieten.

Laten we eerst even kijken wat het nieuwe werk zo allemaal te bieden heeft. Eerst krijgen we een korte inleiding tot de wereld van mangaan (12 pp) met de nadruk op gebruik (94% gaat naar productie van gelegeerde staalsoorten), productie (in 2010: 13,6 miljoen ton wereldwijd, in metallisch mangaan uitgedrukt) en vooruitzichten (steeds sneller stijgende vraag, vooral vanuit China en India). Dan is de geschiedenis van de KMF mijnbouw aan de beurt (22 pp) – vanaf de ontdekking in 1907, over de eerste commerciële exploitatie in 1940 tot heden ten dage met een tiental grote mijnen in exploitatie of in voorbereiding daarvan. Wie dit doorgewerkt heeft, ondervindt naderhand niet meer de minste moeite om in zijn verzameling Zuid-Afrikaanse mineralen orde te scheppen in het voorheen hopeloze kluwen van labels zoals Black Rock, Smartt, Wessels, Postmasburg, KMF, Hotazel, N’Chwaning I-II-III, West Griqualand en zoveel andere.

Dan is het hoofdstuk geologie aan de beurt: dit start met de mondiale verspreiding van mangaanafzettingen en de oorsprong daarvan (23 pp). Daarop volgt een uiteenzetting over de specifieke geologie van het KMF (28 pp) en het ontstaan van zijn diverse erts en mineralen via geologische gebeurtenissen (19 pp). Daarna volgt nog een overzicht van de geometallurgie (die het verband legt tussen mineralogische en geochemische eigenschappen van de erts enerzijds en hun invloed op het elektrische ovenproces anderzijds) en de productie van mangaanlegeringen (vnl ferro- en silicomangaan) uit KMF erts (22 pp): eens dat achter de kiezen kun je zowat je eigen elektrische mangaanoven opstarten en optimaliseren.

Nu is het stilaan tijd geworden voor de hoofdmoot van het werk: de mineralen (205 pp). Als aperitief krijgen we eerst nog een uiteenzetting over hoe “specimen mining” in N’Chwaning in zijn werk gaat (5 pp): hiertoe heeft het mijnmanagement een privaat contract afgesloten met Paul Balayer. En dan kunnen de mineralen één voor één de revue passeren. In de 1997 editie werden ze hiertoe nog ingedeeld in diverse nogal artificieel aandoende klassen: die met typevindplaats KMF, de beroemde, de zeldzame en tenslotte alle andere. Ditmaal werd echter geopteerd voor een eenvoudige, rechtuit-rechtaan alfabetische volgorde. Hierbij worden niet alle 155 KMF-mineralen opgevoerd: de keuze blijft beperkt tot wat de auteurs zelf “collectable minerals” noemen. Wat ze hiermee bedoelen wordt al gauw duidelijk bij het bekijken van het bijgaande fotowerk: alle opgevoerde specimens zijn minstens duimnagelformaat tot museumgrootte – hier is geen plaats voor micromounts of gesteentevormende mineralen die enkel voor systematici van belang zijn. Wat wél wordt getoond is op zijn minst indrukwekkend te noemen: het leeuwenaandeel zijn absolute topstukken uit de privéverzamelingen van Bruce Cairncross en Desmond Sacco (de huidige voorzitter van ASSORE!). Laatstgenoemde verzameling geldt als “the absolute best of the best” als het op Zuid-Afrikaanse mineralen aankomt – hiervoor schiet zelfs een Lavinsky op speed nog superlatieven tekort. Bij het beschrijven van mineralen wordt vooral de nadruk gelegd op nieuwe vondsten sinds 1997: zo krijgt olmiët (pas beschreven in 2001) een ruime 26 pagina’s toegemeten terwijl natroliet (dat sinds 1992 geen noemenswaardige nieuwe vondsten meer opleverde) het moet stellen met een halve bladzijde. Uiteraard wordt ook nog aan de regelrechte klassiekers van vóór 1997 de nodige aandacht gegeven (kun je je een ernstig werk over het KMF voorstellen dat niet de nodige bladzijden aan rhodochrosiet besteedt?) – maar waar dat het geval is werd er angstvallig op gelet dat hier andere foto’s dan in de editie van 1997 worden getoond. De geïllustreerde specimens zijn hoofdzakelijk uit de N’Chwaning en Wessels mijnen afkomstig.

Ter afsluiting volgen nog meerdere toemaatjes: twee nieuwe “pending” mineralen (4pp), pseudomorfozen (6 pp), fluorescerende species (13 pp), een volledig oplijsting van alle KMF mineralen (5 pp), een tjokvolle bibliografie (6 pp) en tenslotte nog een index (5 pp).

Uit alle bovenstaande is al duidelijk dat hier een monumentaal werk voorligt dat nu al als de absolute referentie geldt voor alles wat met KMF te maken heeft. Het werd geschreven door de onbetwiste specialisten ter zake, zonder nochtans onbegrijpelijk of hoogdravend te worden. Toegegeven: voor het hoofdstuk geologie is wel ietwat achtergrondbagage m.b.t. scheikunde en geologie vereist, maar mede door toedoen van de zeer duidelijke manier van voorstellen is dat niet onoverkomelijk; en wie zich daar doorheen werkt ziet zich achteraf ruimschoots beloond voor de moeite. Het werk bevat een schat aan informatie voor de meerwaardezoekers onder de mineralenverzamelaars: mensen die niet enkel geïnteresseerd zijn in mineralen alleen (uiteraard!), maar ook in hun herkomst, ontstaan en gebruik. Inhoudelijk kan ik zelfs na grondige lezing maar één schoonheidsfoutje ontdekken en daarvoor moet ik wel de spreekwoordelijke spijkers op heel laag water gaan zoeken: het hele boek door wordt kutnohoriet consistent en tegen de IMA regels in gespeld als kutnahoriet.

Ook voor de globale presentatie niets dan lof: uit een vorig leven kende ik Struik Publishers al van hun hoogstaande botanische publicaties en die traditie wordt hier overduidelijk verder gezet. De layout is uitstekend en het boek is overvloedig van illustraties allerhande voorzien. De meeste mineralenfoto’s

zijn van de hand van Bruce Cairncross zelf en die kan buiten schrijven ook nog eens uitstekend fotograferen.

Ik kan dan ook niet anders dan dit boek – niettegenstaande zijn relatief hoge prijs - ten zeerste aanbevelen, zeker voor diegenen die voor de 1997 editie te laat kwamen maar ook voor de toentertijd meer fortuinlijken die hiermee een niet onbelangrijke update in hun bezit krijgen.

En tot slot minder goed nieuws: van dit meesterwerk zijn maar 800 exemplaren gedrukt, en volgens een doorgaans betrouwbare bron zijn er geen plannen voor een herdruk. Dit wordt ongetwijfeld – of beter: is al - een regelrecht collector's item. Enkel voor snelle beslissers – zorg dat je d'r bij komt, om het met de woorden van Dorus te zeggen - en kom achteraf vooral niet klagen dat je niet verwittigd waart!

RAYMOND DEDEYNE